

Хомутенко А. В., к.е.н., доцент

доцент кафедри фінансів Одеського національного економічного університету

Зінченко М. А., к.е.н.,

директор Департаменту фінансів Одеської облдержадміністрації

НАУКОВИЙ ПІДХІД ДО УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ УКРАЇНИ

Погіршення економічної ситуації та соціальні збурення в Україні, у значній мірі, пов'язані з наявністю проріх у вітчизняній системі управління публічними фінансами. Це обумовлює необхідність удосконалення як системи загальнодержавного управління взагалі, так і управління публічними фінансами, зокрема. При цьому, реформаційні процеси повинні ґрунтуватися на наукових засадах, що дозволить урахувати закономірності суспільного розвитку та досягнення економічної науки і практики.

Економічні теорії повинні бути основою економічної політики держави, основні засади та напрями якої знаходять своє відображення у відповідних нормативних актах. Так, завдання економічної політики на перспективу відображаються у стратегіях. Саме тому, вбачається за необхідне розроблення та затвердження Стратегії розвитку системи управління публічними фінансами України (на кшталт Стратегії розвитку системи управління державними фінансами [1] та Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року [2]).

Методологічною основою Стратегії розвитку системи управління публічними фінансами повинен стати системний та синергетичний підходи, які дозволять врахувати властивості цілеспрямованої системи, здатної до самостійного розвитку, та побудувати дерево цілей як інструмент визначення пріоритетів удосконалення управління публічними фінансами. До концептуальних системних властивостей управління, зокрема, слід віднести:

- внутрішню організацію, що обумовлена взаємодією елементів системи;
- ієрархічність системи (рівні та способи впорядкованості системи);

- цілеспрямованість системи – орієнтація на реалізацію певних функцій та досягнення поставлених цілей;
- емерджентність системи, яка характеризується зміною властивостей системи під впливом екзогенних факторів [3];
- незвідність характеристик та властивостей усієї системи до суми властивостей та характеристик її елементів (синергетичний ефект взаємодії);
- самоорганізація, тобто здатність системи до відновлення та підтримання стійкості, що здійснюється за рахунок ендогенних факторів.

Урахування зазначених властивостей системи дасть змогу комплексно та з наукової точки зору підійти до формування стратегічних орієнтирів удосконалення системи управління публічними фінансами. З цією метою необхідним є постановка цілей та завдань, обґрунтування формально-праксеологічних принципів та напрямків реалізації реформи управління на всіх рівнях економічної системи.

Зауважимо, що цілі реформи управління публічними фінансами, складовою яких є державні та місцеві фінанси, визначені Стратегією сталого розвитку «Україна-2020» [4], якою передбачено, що «пріоритетом в управлінні публічними фінансами має стати підвищення прозорості та ефективності їх розподілу та витрачання». Разом з тим, ми не можемо повністю погодитися із поставленою метою, адже: по-перше, – уповноважені інституції здійснюють управління публічними фінансами не лише в частині їх розподілу та витрачання, а й у частині їх формування; по-друге, – ефективність формування, розподілу та використання (витрачання) публічних фінансів є проміжною ціллю, а не самоціллю управлінської діяльності, яка повинна бути спрямована на забезпечення динамічного, збалансованого соціально-економічного й екологічного розвитку країни та її регіонів на засадах законності, системності, відкритості, компетентності, плановості та ефективності.

Запорукою ефективного управління публічними фінансами є закладання в основу реформи такої системи формально-праксеологічних принципів її проведення (табл. 1).

Формально-праксеологічні принципи реформи системи управління публічними фінансами [складено автором за даними 5]

Принцип	Характеристика
Централізація / Децентралізація	Урівноваження централізації та децентралізації управління сприятиме, з одного боку, координації та програмуванню управління (переваги централізації), а з іншого – спонукатиме суб'єктів управління нижчих рівнів до творчої ініціативи (переваги децентралізації).
Координація	Застосування інституціями управління послідовного комплексу дій для досягнення поставленої мети.
Програмування	Складання плану, який міститиме етапи виконання управлінської діяльності.
Препарування	Здійснення підготовчих процесів, дій, які дадуть змогу управлінцям вирішити поставлені завдання та досягти мети.
Активізація / Автоматизація	Суб'єкти управління як на макро, так і на мезорівні повинні уникати пасивності; зобов'язані своєчасно творчо реагувати на зміну ендогенних та екзогенних факторів, що впливають на систему. Водночас, у стандартних ситуаціях управлінські процеси повинні бути доведені до автоматизму.
Інструменталізація	Виконання управлінської діяльності як цілеспрямованої діяльності вимагає від інституцій управління інструменталізації дій, тобто використання певного інструментарію.
Потенціалізація	Оперування можливостями управління без їх втрат за рахунок кунтації, тобто здійснення дій, які дозволять досягнути мети при збереженні потенції управління (наприклад, рівень кадрового потенціалу органу управління обумовлює повноту, якість та швидкість досягнення поставленої мети; тобто при високому рівні такого потенціалу ефективність досягнення мети значно вища, однак сам кадровий потенціал не витрачається).

Виходячи з формально-праксеологічних принципів, зауважимо, що стратегічне управління публічними фінансами повинно бути перспективним, стійким, поетапним, комплексним, системним та враховувати реальні можливості системи. Системний підхід дозволить здійснювати управління публічними фінансами як цілісної системи, комплексний – охоплювати певну сукупність елементів та взаємозв'язків між ними, врахувати екзо- та ендогенні фактори впливу. Поетапність та стійкість управління публічними фінансами сприятиме

вирішенню поставлених завдань за рахунок виконання певної послідовності дій. Поставлені завдання та цілі, в свою чергу, повинні передбачати «вимоги завтрашнього дня» та враховувати реальні та потенційні можливості системи управління публічними фінансами.

Зауважимо, що при реформуванні системи управління публічними фінансами необхідно враховувати особливості формування централізованих фондів фінансових ресурсів на макро- та мезорівнях. Якісні зміни об'єкту управління – державних та місцевих фінансів, одночасно з механізмом управління, дозволять досягнути найкращого результату у напрямку задоволення суспільних інтересів.

Таким чином, ґрунтуючись на зазначених наукових підходах необхідно, перш за все, проводити заходи із реформування внутрішньої організації системи управління фінансовими потоками місцевих бюджетів шляхом удосконалення всіх елементів цієї системи та взаємозв'язків між ними.

Література

1. Розпорядження КМУ «Про Стратегію розвитку системи управління державними фінансами» від 01.08.2013 р. № 774-р. – [Електронний ресурс]: // – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/774-2013-%D1%80>

2. Постанова КМУ «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» від 6.08.2014 р. № 385. – [Електронний ресурс]: // – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>

3. Муратов А. С. Синергизм и эмерджентность: генезис их гармонизации в экономике и управлении / А. С. Муратов, И. П. Поварич. – Научная библиотека КиберЛенинка. – [Електронний ресурс]: // – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/sinergizm-i-emerdzhentnost-genezis-ih-garmonizatsii-v-ekonomike-i-upravlenii#ixzz3aJC2Vwmr>

4. Указ Президента «Про стратегію сталого розвитку «Україна-2020» від 12.01.2015 р. № 5/2015. – [Електронний ресурс]: // – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

5. Льовкіна О. Г. Принципи і методи організації раціональної діяльності у праксеології Т. Котарбінського / О. Г. Льовкіна // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – № 2. – 2011. – С. 17-21